

studijím a k doktorátu veškerého lékařství. Jest tedy nutno, aby ministerstvo školství a národní osvěty vydalo zvláštní výnos i o studiu žen na právnické fakultě — nebo všeobecný výnos — činící muže i ženy rovnoprávnými na všech školách republiky československé.

Jest třeba, aby faktický stav byl zákonem normován.

Zákon o podmíněném odsouzení a propuštění.

Kriminálně-politická úvaha.

O. Spurný.

Za první rok naší samostatnosti byla udělena amnestie ve 476 případech. Nebyla to amnestie všeobecná, nýbrž mín. práv. methodicky používalo amnestie individuelní za tím účelem, aby pokud možno korigovalo neblahé důsledky zastaralých předpisů našeho trest. zákona o trestání vůbec a zvláště o výkonu trestů na svobodě. Neboť tento zákon, spočívaje na myšlence trestu především odplatného, pouštěl se zřetele hlavní účel trestu, totiž polepšení vinníkov, a trest dával vykonávati i tam, kde bylo možno souditi, že vinník už je polepšen, kde tedy trest byl zbytečným, anebo — zvláště při nedostatečné úpravě jeho výkonu — dokonce škodlivým.

Že takové přehnané trestání spíše škodí než prospívá, poznali už dávno v Americe a v západní Evropě a poznání tohoto použili k nápravě: odložena především šablona při vyměňování trestu a položen důraz na zkoumání konkrétního pachatele. Vůdčí myšlenkou bylo: trest nesmí přesahovati účel a má přestat ihned, jakmile jest možno důvodně souditi, že pachatel je polepšen: nastane-li polepšení v trestu, nechť jest za jistých kautel propuštěn; nastane-li ještě dříve, nemusí býti ani odsouzen.

I v Rakousku byly hlasy pro zavedení podmíněného odsouzení a propuštění dle vzorů západních. Avšak byla to hlavně dvorská kamarilla, která z obavy, aby právo amnestie, důležitá to prerogativa koruny, nestalo se bezobsažným, zmařila veškeré tyto snahy. Teprve naše republika ve výročí svého zrození zavádí tyto instituce a počíná tím přestavbu trestního zákona na principu nikoli liktorovy hole, nýbrž samaritánské lásky.

I. Podmínečné odsouzení.

Účelem podmíněného odsouzení jest ve případech zvláštního zřetele hodných delikventům z příležitosti, tedy zpravidla lidem jinak v jádru nezkaženým, ale slabým, lehkomyslným nebo

svedeným, dáti možnost bezvadným chováním odvrátiti trest, poskytnouti pomocnou ruku, polepšiti. Na tento cíl nestačí totiž dnešní způsob výkonu krátkodobých trestů na svobodě, které zpustlého nenapraví, ba při kterých spíše dosud nezkažený se ve vazbě od prohnaných a ztvrzelých zločinců přiučuje, takže zamýšlený účinek trestu — polepšení — nejen jest paralysován, nýbrž často v pravý opak přiváděn. Ale nejen novému zlu zabrániti, nýbrž co dobrého dosud tu jest, třeba zachovati. Nebrati tedy provinilci čest, jejíž cenu poznává často teprve po činu, a které si nyní, o zkušenost bohatší, tím více bude vážiti; nepřipravovati ho trestem o zaměstnání a vpálením Kainova znamení cestu k poctivému chlebu ne-li znemožňovati, tedy aspoň trpce ztížiti. Neubiti jeho mravní energii, nýbrž probuditi, rozníti pud mravního sebezachování, a teprve kdyby už i tento byl vymizel, sáhnutí k nevítané nutnosti žaláře.

Cestou k tomuto cíli je spojení repressie a i praeventiv: mnohému (a právě jen tomuto chce zákon poskytnouti dobrodiní) — už pouhá lavice obžalovaných způsobí psychické útrapy, a bude citelným trestem; vědomí pak, že vlastním chováním odvrací trest, že opět se stane čestným, že takto vymaže z minulosti osudnou chvíli, nad níž snad zoufale a bezmocně lkal, aby se nebyla stala, bude provinilci silným motivem, aby novému svádění ke zlému odolal.

Podstata ryzího podmíněného odsouzení (americký system) spočívá v tom, že při deliktech krátkodobým trestem na svobodě sankcionovaných, dá-li se polepšení vinníkovo předpokládati, rozsudek se vůbec nevynáší a delikventu vrací se bezúhonnost, chová-li se řádně po určitou zkušební dobu, jsa při tom pod dozorem zvláštního „probation officera“. Nechová-li se řádně, vynese se rozsudek a trest se nyní vykoná. System anglický nezná „probation officera“, stačí jen řádné chování. Podstatné úchylinky jeví system francoúzsko-belgický, který je základem i zákonu našemu. Dle systému tohoto není to už vlastní podmíněčné odsouzení, nýbrž odložení výkonu trestu; rozsudek se totiž vynáší, ale nevykonává (sursis de l'exécution), nebude-li do určité doby (5leté) odsouzený znovu odsouzen pro trestný čin; osvědčí-li se, finguje zákon, že odsouzení se vůbec nestalo (non avenue). Přípustný jest tento způsob jen u těch, kdo dosud byli bezúhonní; možný však i při trestech peněžitých. System tento je sice pohodlnější, ale méně dokonalý. Není tu řádného chování; není tu psychologického účinku, který má na pachatele nejistota, jaký trest ho stihne a tedy tím větší strach před ním. Přes to, že zákon po bezúhonném uplynutí doby neodsouzení finguje, ve veřejném mínění odsouzený zůstane odsouzeným; bylo by tedy lépe rozsudek vůbec nevynášeti. Přes to i tento system v praxi se osvědčil.

Náš zákon ze dne 17. října 1919 č. 562 sb., jak už zmíněno, zvolil tento system, podržel však též přední výhody systemu

anglo-amerického, jako: obligatorní řádné chování (§ 6. č. 2.), fakultativní ochranný dozor (ač o jeho vhodnosti slyšeti pochybování) a omezení co do místa pobytu a způsobu života (§ 4.). Jest dokonce i liberálnější než jeho vzor: připouští podmíněně odsouzení při deliktech nikoli až 6 měsíci, nýbrž až 1 rokem trestaných (§ 1.)¹⁾, nežádá, aby delikent byl před tím bezúhonný, nýbrž zná dokonce jakési 5 a 10leté promlčení nezpůsobilostí býti podmíněčně odsouzen (§ 2., 2. odst.); zkušební doba obnáší 1 rok až 5 let — nikoli vždy 5 let (§ 3., 1. odst.).

II. Podmíněné propuštění.

Odpyká-li si ten, kdo byl odsouzen k trestu delšímu jednoho roku, dvě třetiny trestu, nejméně však rok, a kdo byl odsouzen na doživotí, nejméně patnáct let, budiž podmíněně propuštěn, dá-li se souditi, že se bude na svobodě řádně chovati. Při tom budiž vzato v úvahu zejména jeho chování v trestu, pak předešlý způsob života, jeho povaha a poměry, jež ho čekají a svobodě (§ 10.).

Zkušební doba rovná se zbytku trestu, není však kratší dvou let. U doživotně odsouzených činí deset let (§ 11., 1. odst.).

Instituce tato je původu anglického, kde tvoří 3. stadium progressivního systému ve výkonu trestu.²⁾ Náš zákon ji připouští při těžkých zločinech — tam, kde není možno podmíněně odsouditi. Spočívá na myšlence, aby ten, u koho pravděpodobně už polepšení nastalo, nebyl bezpotřebně držen ve vazbě. Důsledně však tato myšlenka provedena není; neboť kdyby byla, bylo by možno podmíněně propustiti kdykoli, jakmile by nastala pravděpodobnost polepšení, a ta by tu často byla i před odpykáváním dvou třetin trestu (na př. vrah ze žárlivosti); z pozitivního ustanovení však patrno, že tu spolupůsobí i myšlenka odplaty, a že stát trestu odplatného z praktických důvodů nehodlá a nemůže se vzdáti.

Ale ani na tyto případy dříve nastoupivšího polepšení zákon nezapomíná: není-li možno propustiti, protože tu není zákonných podmínek (zejm. odpykání dvou třetin trestu), lze trestanci udělití jakousi polosvobodu přeložením do t. zv. přechodného ústavu (§ 16.)³⁾, kde mírnějším dohledem a zvykáním řádnému životu

¹⁾ Materiálně není zatím rozdíl tak značný, ježto náš tr. z. má přísnější sankce, nežli francouzský, a mohl by vyniknouti teprve po reformě našeho tr. zákona.

²⁾ Progressivní systém anglický pozůstává totiž ze tří oddělení: 1. samovazby 9měsíční, 2. společné práce ve 4 odděleních, 3. podmíněného propuštění (ticket of leave). Při tom postup do vyššího oddělení závisí od dosažení určitého počtu známek za práci a řádné chování.

³⁾ Přechodný ústav (prison intermediate) zaveden byl Croftonem v Irsku, kde byl jako samostatné stadium vložen mezi společnou práci a podmíněné propuštění, avšak neosvědčil se. I u nás bude záviseti od účelné a promyšlené úpravy ústavu tohoto slíbeným nařízením, zda stane se významným či zbytečným.

převáděn býti má trestanec pohnánku ku svobodě, vzbuzována a utvrzována v něm důvěra ve vlastní síly v boji proti pokušením, jež snad ho na svobodě budou čekati.

Avšak ani ta nejdůmyslnější úprava výkonu trestu a propuštění na svobodu nepomůže nic, bude-li kající delikvent nucen sám si sháněti práci bezvýsledně, odstrkován jsa obecnou nedůvěrou zaměstnavatelů. Dobrá vůle v něm změní se v resignovanost, tupost a starou zločinnost. Zde končí asi povinnost státu a otvírá se pole sociální činnosti každého, jež bude tím úspěšnější, bude-li organizována, budou-li zakládána sdružení pro ochranu a podporu propuštěných trestanců a pojmu-li i jiné spolky sociálně činné tento bod ve svůj program.

K bráně spasení.

(FEUILLETON.)

U berní správy v Praze chodil od úředníka k úředníku mladý muž, představoval se jako nový kolega. Ukláněl se nejistě, v rozpacích zabručel své jméno.

— Nová konceptní síla? — ptal se starý oficiál.

— Ještě ne konceptní, ale jako konceptní.

— A tak vy ještě studujete?

— Ano.

Mladíček rychle odpovídal a hned se vzdálil.

— Zas jeden v kanceláři bude mít na mysli studium a doma kancelář — povzdechl si oficiál — úřad ani věda mnoho nezíská — — —

Mladíček sedí nad akty. Přemýšlí. Ten čas, co tu sedí, mohl studovati. Co by všechno udělal? Práce v kanceláři jest mu břemenem v životním postupu, dojíti k bráně svých snah — dokončiti studia.

Doma je schýlen nad přednáškami. Nemůže zabořiti se do vědy. Je unaven. Hledí celý den a část noci na bílou plochu papíru, točí se mu hlava, sevře se hrdlo, před očima vystupuje mu šed celého života.

Den plyne po dni. Od učiva je náš hrdina stále odpuzován, mrzí se na sebe, vzpomíná na své kolegy, jak pokračují, bičují se výčitkami a — chřadne.

Takových historek máme dnes na tisíce. Onehdy na valné hromadě všehrdské za vzor vytýčen byl amerikanism, mládež tam za oceanem neleká se jakékoliv práce, aby sama vydělala si na živobytí, a při tom studuje. Při další debatě seznalo se, že u nás je tomu — bohužel — také tak. Plno právníků krčí se někde za psacím stolem ve veřejných i soukromých kancelářích a z nich skoro nikdo nepracuje ve svém oboru — ani by toho nedovedl — nějakou písarskou prací se „osamostatňuje“.